

EPAM EKONOMİ VE POLİTİKA
Araştırmaları Merkezi
İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ

Haftalık Dış Politika ve Ekonomi Bülteni

55. Bülten

İSÜ | İSTİNYE
ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL

istinye.edu.tr | 0850 283 60 00

[f /istinyeuniv.edu](https://www.facebook.com/istinyeuniv.edu) [t /istinyeunivedu](https://www.instagram.com/istinyeunivedu) [i /istinyeunivedu](https://www.youtube.com/istinyeunivedu)

Haftanın Analizi

Artan Afetler ve Afet Yönetimi

Doç. Dr. Fahri Erenel-EPAM Müdürü

2020 yılının başından beri ülkemizde birçok afet türü ile karşı karşıya kaldık. Bilimsel çalışmalarda afet türleri, insan, doğa ve teknoloji odaklı olarak üçe ayrılmaktadır. Türkiye bu üç afet türünün örneklerini son altı aylık sürede yaşamış ve yaşamaya devam etmektedir. Çığ, heyelan, uçak kazası, deprem, sel, hortum, yıldırım düşmesi ve en önemlisi Covid-19 salgını başlıcaları olarak sayılabilir. Her afet sonrası can ve mal kayıpları yaşanmaya devam ettiğini görmek hepimiz üzüyor ve bizleri derinden etkiliyor.

Afet sonrası olay yerinde olmak, afetzedelere moral vermek, devletin yanlarında olduğunu göstermek ve yaraları sarmak açısından elbette önemli. Devletin desteğini hayatın normale dönmesi aşamalarında da görüyoruz. Örneğin depremde konutları yıkılanlara geçici veya kalıcı konutlar yapma gibi.

Ayrıca, tam anlamı ile arzu edilen seviyede olmasa bile Ülkemizin afet sonrası müdahale kapasitenin geliştiğini söyleyebiliriz. Teşkilatlanma, malzeme, eğitim açısından bir kapasite eksikliğimizin olmadığını değerlendiriyorum.

Peki nerede eksiklerimiz var. Veya hata yapmaya devam ediyoruz. Afet yönetiminin; Risk ve Zarar Azaltma, Hazırlık, Müdahale, İyileştirme olmak üzere dört aşaması bulunmaktadır. Planlamalar ve eylem planları bu aşamalar üzerinden gerçekleştirilir. Ülkemizde her aşama için çalışmalar sürdürülmekte, yoğun çabalar sarf edilmektedir. Bütün bunlara rağmen yolunda gitmeyen veya yeterince öncelik verilmeyen hususlar var ki can ve mal kaybı yaşamaya devam ediyoruz. Esasında eksikliklerimizi biliyoruz. Yapılmasını gerekenlerde biliniyor.

İşte bu nokta da insan faktörü devreye giriyor. Elbette teknoloji de önemlidir. Ancak, teknolojiyi de kullanacak olan insandır. Eğitimlerimiz genellikle gündüz şartlarında ve mesai günlerinde yapılır. Marmara Depremi gece saat 03.05'te meydana gelmiştir. Geceleri, hafta sonları, 9-10 günlük uzun tatil günleri meydana gelen afetlere yönelik kaç tatbikat yapılmıştır ve sonucu ne olmuştur acaba? Örneğin, Üniversitelerde bu konuda tatbikatlar hafta içi ve gündüz yapılır. Belki ilk ve orta öğretim kurumları için bu zaman uygun olabilir. Ancak, üniversitelerde akşamları ve çoğu zaman hafta sonları da eğitim devam etmektedir. Kurulan ve tatbikatlarla müdahale kapasiteleri geliştirilen bu ekipler ek görev ile oluşturulan ekiplerdir. Akşam olunca doğal olarak evlerine gitmektedirler. Peki akşam veya tatil günlerinde bir afet ile karşılaşılması halinde

hangi ekip veya kimler müdahale edebilecektir? Tam bir muammadır. Aynı konu kamu ve özel kurumlar içinde geçerlidir. Kurulan ekiplerde görev verilenlerin sanki her çağrıda hemen hazır olacakları varsayımı dikkate alınır. Halbuki bu ekiplerde görevli kişilerin yıllık izin, hastalık, işten ayrılma vb. nedenlerle işyerinde olmaması halinde görevi kim alacaktır? Yedekleme yapılmış mıdır acaba? Bu tür soruları çoğaltmak mümkündür.

Kağıt üzerinde yazılı planları gece olacak bir felakette kim, nerede bulabilecek ve uygulayabilecektir? Planlar genelde mevzuata uygun hazırlanır ve denetlemeye kadar dosyada veya mevzuatın belirttiği yerlerde bulundurulur. Acaba, “Afet veya acil durumlarda uygulanmak üzere hazırlanan planların uygulanma derecesi nedir?” başlıklı bir araştırma yapılmış mıdır? Gerçekçi bir araştırma yapılırsa son derece düşük düzeyde olduğu görülebilecektir. Planlar yılda bir kez ,sözde bir tatbikat ile deneniyor gibi görünse de, bu tatbikatlar senaryoya dayalı ve gerçeğe yakın planlanmadığından hemen herkes ciddiyetten uzak olarak tatbikatlara katılmaktadır.

Planların hacimleri ve içinde ki bilgiler o kadara detaylıdır ki. Planın tamamı dikkate alındığında uzman dışında hakim olmak çok zordur. Oysa planlar sade, basit ve anlaşılabilir olmalıdır. Kurumlarda çok sayıda uyarı yazıları, talimatlar yer alır. Yazı büyüklükleri okunabilir olmaktan uzaktır. Kat tahliye planlarına bakınız. Eğer bir de o kurumda yeni çalışmaya başlamış veya bir toplantı için gelmişseniz anlayana kadar eğer yangın çıkmışsa yanabilir, deprem varsa enkaz altında kalabilirsiniz. Bu tür yazıların gecede faaliyet yürütülen kurumların çoğunda ışsız ortamlarda bulunduğu, yani adeta okunmamak üzere denetleme veya adli bir süreçte işlem den kurtulmak üzere tasarlandıklarını hemen anlamak mümkündür.

Afetler, bizim gibi gelişmiş ülkeler için asla kader olarak değerlendirilmemelidir. Kader olsa idi dünya tarihinin en büyük depremini yaşayan Şili gibi bir ülkenin evrenden silinmesi gerekirdi. (<https://www.milliyet.com.tr/tarihin-en-buyuk-depremi-sili-depremi-molatik-14961/> -Selçuk Bulut -14.04 .2020)

“Tarihler 21 Mayıs 1960’ı gösteriyordu. Şili’nin Valdivia şehri daha önce de depremlere tanıklık etmişti. 16 Aralık 1575 tarihinde çok ağır bir deprem yüzünden şehir yıkılmıştı. Modern zamanlardaki depreme çok benzeyen bir depremin olduğu söyleniyor. İşte 21 Mayıs sabahı da normal bir gün gibi başladı gün.

Saatler 06.02’yi gösterirken 35 saniye süren bir sarsıntı meydana geldi. 8.3 şiddetindeki bu deprem oldukça yıkıcıydı. Concepción şehrinde meydana

gelmiş ve şehrin 3'te 1'i yok olmuştu. Bölgenin merkezlerle olan telekomünikasyon bağlantısı kopmuştu.

Aradan 24 saat geçmişti ki yeni bir deprem oldu. Bu sefer ilkinden biraz daha küçük bir depremdi ama küçük derken o kadar küçük değil. 7.1 şiddetindeki depremin üzerinden 2 dakika geçmişti ki 6.8 şiddetinde başka bir deprem oldu. Üst üste geliyordu sallantılar.

Birkaç saat sonra, herkes biraz rahatlamıştı derken saat 14.56'yı gösterirken 7.8'lik bir deprem daha oldu. Korku içinde kalmıştı tüm şehir ama daha bitmemişti. Bu büyük depremler daha büyük bir depremin öncüleriydi.

Concepción depreminden sadece 15 dakika sonra 15.11'de dünya tarihinin en büyük depremi olan Valdivia depremi meydana geldi. **9.5 şiddetinde, 11 dakika boyunca süren deprem 400 bin kilometrekarelik alanı etkiledi. Şöyle düşünün, Türkiye'nin yarısı büyüklüğünde bir alan...**

Deprem o kadar büyüktü ki arada koca bir Pasifik Okyanusu'nun olmasına rağmen Asya kıtası, ABD, Meksika, Avustralya bile etkilenmişti. 25 metre büyüklüğünde bir tsunamiler meydana geldi.

Şehir adeta yok olmuştu. Elektrik hatları gitmişti, günlerdi yağmur yağmasına rağmen şehirde temiz su sıkıntısı çekiliyordu. İnsanlar depremle yaşarken bir de susuzlukla mücadele ediyordu. Raporlara göre 3000 kişi depremde hayatını kaybetti.

Valdivia'da meydana gelen bu korkunç deprem sadece o günü değil geleceği de etkiledi. Deprem uzmanlarının verdiği bilgilere göre 20. yüzyılda meydana gelen depremlerin yüzde 25'ini tetiklemişti. Bu günden sonra artçı depremler de 7'nin üzerinde oldu ve kötü durumu iyi de kötü hale getirdi"

Düşününüz Marmara depremi yaklaşık 45 saniye sürmüştür.Şili'deki bu deprem ise 11 dakika sürmüştür.Kayıpların 3000 sayısı civarında olması nüfusun azlığı ve dağınık yerleşim birimlerinden kaynaklanmaktadır. Şili'de 8 ve üzeri şiddetinde ki depremler sıklıkla olmaktadır.

2010 yılında 8.8 şiddetinde ki depremde yaklaşık 500 kişi hayatını kaybetti.2015 yılında 8.3 şiddetinde ki depremde ise sadece 12 kişi hayatını kaybetmiştir. Şili bu depremlerden çok önemli dersler çıkarmıştır. Katı inşaat kuralları, uyarı sistemleri,çok sayıda gerçekçi tatbikatlar, okullarda ve mahallerde,küçük yerleşim birimlerinde eğitim ve tatbikatlar vb. planlı tedbirlerle bugüne ulaşmıştır.

26 Eylül 2019 günü saat 13:59'da İstanbul'un güneybatısını sarsan 5.8 büyüklüğünde bir deprem yaşandı malumunuz. Depremde bir kişi kalp krizi sebebiyle öldü, çoğu panik sebebiyle 43 kişi yaralandı. İstanbul'da yaşanan panik henüz hafızalarımızda. Planlar işlemdi. Uyarılar dinlenmedi.

Aynı saatlerde Şili de 7.9 şiddetinde deprem meydana geldi.Hasar ve zayıt yok. Düşünebiliyormusunuz İstanbul'da 5.8 yerine 7.9 şiddetinde bir depremin olduğunu ve sonuçlarının neler olabileceğini? Senaryolarda neler olacağı anlatılıyor. Peki tedbirler? Bizler ne kadar hazırız ?Sorumluluğu sadece devlet kurumlarına yüklemek yeterli değildir. Hepimizin yapabileceği çok şey vardır. Unutmayalım.

BİR ŞEHİR, BİR OKUL & REKABET...

—Gençlik Sosyolojisi—

Doç. Dr. Sinan Çaya, İSÜ-FEF

Ön-Bilgi

Çalışma, 1991’de bir İç Anadolu şehrinde askerî öğrencilerin esasen sivil akranlarıyla ve giderek şehrin tamamıyla etkileşimini ele alıyor. Okul, zamanında, şehrin nispeten cılız ekonomik hayatına kayda değer bir destek veriyor. Bu vasfı şehir halkı nezdinde takdir de görüyor. Askerî öğrenciler hafta sonlarında çarşı iznine çıkıyorlar. Eni konu bir seçilme sürecinden süzülüp gelmiş bu gençler; akran kızların ilgisine mazhar oluyorlar. Sivil öğrenciler ise onlara içerliyor. Bu arka fona karşı, küçük kıvılcımlar dahi eskiden bazı hâdiseleri ateşliyormuş. İlk defa bir kurmay subayın okul komutanlığına tayini ve disiplin anlayışında tavizsiz uygulamaları üstünden, en azından dışa vurum açısından; anılan öğrencilerde mecburen davranım değişimi geliyor. Bir şekilde olaya mahal vermemek, üniformalılar için bir gaile hâline dönüşüyor. Önceki pervâsız edâ, törpüleniyor. Misilleme sarmalı artık çalışmaz oluyor.

Okulun postanesinin koli torbalarına vurduğu kurşun dökme damga (taratan: Yazar)
{AST HZ OK (Astsubay Hazırlama Okulu) harfleri seçilebiliyor}

Tespitler / Tahliller

Söz konusu okul, *Astsubay Hazırlama Okulu*. Lise dengi bir eğitim kurumu. Öğrencilerini orta okul mezunları içinden alıyor. Bir koldan kültür dersleri, bir koldan meslek dersleri (askerî konular) tahsil ettiriyor. Yazları kamplarda spor ağırlıklı tatbikî eğitimler veriyor. Mezunlarını; sınıf (piyade, tank, top, levazım vb.) okullarına taşıyor. Orayı da bitirince maaşa kavuşuyorlar; kollarında iki sarı şerit rütbe işaretiyle yurt sathına görevlere dağılıyorlar.

Astsubayın göreve başlangıç rütbesi (Halk tâbiriyle “pırpırlar” yıllar geçtikçe çoğalacaktır)

Yaklaşık elli bin küsür nüfuslu şehir, bazı üretim faaliyetlerine rağmen, kayda değer bir sanayi şehri basamağında değil. Zengin bir vilâyet mesabesinde hiç değil.

Küçük ölçekli dükkânları ve birkaç büyükçe alış veriş mağazalarıyla ticaret, başlıca kazanç kapısı. Zenaat sahibi oluş; belli bir hizmet sektörü vb. diğer kıpırtı ve gelir imkânlarını temsil ediyor. Öğretmenler dahil belli sayıda bireyler ve aileleri, devlet memuru sıfatıyla maaşlarıyla şehirde geçinir gidiyorlar.

Astsubay Okulu, kayda değer sayıda sivil ve askerî personel (subay, astsubay, öğretmen, idarî sivil memur, hizmetli) istihdam ediyor. Bunlar ve aileleri; ticaret, zenaat ve hizmet sektörlerinin müşterisi konumunda. Lojmanlar sınırlı sayıda diye, içlerinde ev kiralayanlar çok; yani irat sahiplerine akar getiriyorlar. Bizatihi askerî öğrenciler; izin günlerinde; lokanta, fotoğrafçı, kırtasiye, bilâdo salonu, park, bahçe, pastane nev'inden iş yerlerine gelir sağlıyorlar.

“Bu Okul Taşınacakmış” Rivâyeti

1991 Yılında şehirde bir söylenti yayılıyor: Askerî okul bir başka şehre taşınacakmış; ondan boşalacak bina ve tesislere bir acemi er eğitim merkezi yerleşecekmiş.

Bir eğitim merkezine Mehmetçikler sürekli gelir giderler. Temel eğitim kısa zaman alır. Gidenlerin yerine hep yeniler gelir. Bir devr-i daim mevzu bahistir. Acemi erler çarşıda birçok masraf yaparlar. (Yakınların ziyarete gelip gitmesiyle) başta şehirler arası otobüs işletmeciliği canlanır. Fotoğrafçıdan tuhafiyeciye, esnafın eline *akçe* geçer. Öğrencilerin küçük cep harçlıklarına nazaran erlerin ve yakınlarının çarşı harcamaları daha önemli meblâğlar tutar. Bu itibarla, birçok esnaf, şehir efsanesinin gerçeğe dönüşmesini iple çekmeye başlıyor.

(Hele yeni atanmış) subayların aileleri de şayiadan memnunlar. Bu sayede bu küçük yerden çabucak “kurtulacak”, başka coğrafyalara atanma görecekler. (Bizzat subaylar ise daha temkinli ve olgun bir yaklaşım sergiliyorlar).

Fısıltı gazetesi (*grapevine*) *gayrı-resmi bir iletişim biçimidir. Genellikle gerçeklerden ziyade insanların arzularını yansıtır. Eğer dolaşan bir şaya duygusal anlamda doyurucu gelecek oluşumları müjdelerse, insanlar hiç eleştirmeden onlara inanmaya meylederler* [ne de olsa] (Horton & Hunt 1976: 378).

Gerçeğe gitme istikametinde bazı karineler de yok mu? Genel seçimler arkada kalmış. Vilâyete de bayağı yaramış; zira yeni Kabine dahil, artık başkentte üst düzey devlet ricâli arasında hemşeriler var! Onların muhtemel üst düzey kulisleri, bazı meyveler veremez mi? Zaten o sıralarda askeriyede bir yeniden yapılanma sürüp gidiyor: Önceki hantal tümenlere dayalı teşkilâtlanma terk edilip, o birliklerin yerine şimdi daha çevik ve harekî tugaylar tertip ediliyor...

Şehrin ergenlik yaşta çocukları açısından ise haber ve ilgili beklenti, bambaşka bir anlam yüklü: Hafta sonları sokaklarda *hava atan*, kavgadan hiç çekinmeyecek derecede *cüretli ve mağrur* üniformalı akranlar da mâzi olacak böylece. Manitalar (kızlar) sırf kendilerine kalacak....

Elbette herkes aynı tutumu paylaşmıyor. Meselâ bir sohbette bir kırtasiye sahibi, okulu başka yere taşımanın yanlış olacağını ifade ediyor. Bu kuruluşun şehrin daha çok iyiliğine olduğunu vurguluyor. (Bir kırtasiye dükkânı, neferlerden değil, askerî öğrenciden biraz para kazanır).

Sivil Yaşıtların “Rekabet” Sorunsalı

Deniyor ki, askerî öğrencilerin sivil akranlarıyla yarışmalarının doruğu, önceden bazı sokak kavgalarına kadar varabiliyor imiş. Esas sebep kızların gözüne girebilme çabasıymış. Bazen sivil gençlerin yakınları da ister istemez taraf olmak zorunda kalıyorlarmış. Anılan şehir, bir anlamda büyük, bir anlamda küçük toplum hükmünde. {*F. Tönnies*’in tâbiriyle hem *Gesellschaft* hem de *Gemeinschaft* bünyesini haiz gibi (*)}. Bir yönüyle resmî giysili gençleri, o muhafazakâr yapısıyla taşkın bir topluluk sayıyor; bir yönüyle ise ekonomik katkı olarak görüyor.

Askerî öğrenciler sıradan değil, seçme gençler. Çetin bir yazılı sınavla binlerce müsabık arasından sıyrılış; beden muayenesi, mülâkat (sözlü görüşme) ve spor sınavlarından başarıyla geçiş; nihayet askerî hastaneden sağlam raporu alışı... Hülâsa; atletik yapılı, sağlam, zeki çocuklar.

“Prezentabl” görünümlü olanları da rastgele bir örnekleme (*sampling*) nazaran bayağı fazlaca! Sözlü görüşmelerde konuşma kusuru veya ağır yerel aksanları olanlar; yüzünde yara/çıban izi, aşırı sivilce, aşırı esmerlik, yapı bozukluğu bulunanlar elenip gitmişler. Bu “Allah vergisi doğal hediyeyle” (*God-given natural gifts*) ilâveten onların gösterişli (*janjanlı*) üniformaları da caba!

{Tanzimat sonrası batı tarzı okullaşma sürecinden itibaren askerî rüştiye ve idadîlere ve gedikli-zâbit mekteplerine girişte talebe seçme kıstasları içinde *mütenasip bir endâma sahip*

* *Gemeinschaft*, küçük, kararlı ve arkadaşlık / akrabalık ilişkileriyle birbirlerine sıkıca bağlı insanlardan oluşur. Toplumu bir arada tutan zâmk bir topluluk bilincidir. Kişi komşularıyla iş birliği yapar; çünkü kendi kaderinin komşusunun kaderiyle aynı olduğunu düşünür (Bassis et al 1982: 194). *Gesellschaft* tipi bir toplumu, kişilerin birbirlerine muhtaçlığı belirler. İnsanlar, kendi çıkarları doğrultusunda, uzmanlaşma gereği iş birliği ederler (a.g.e. s. 194).

olmak gibi fizik durumunu tanımlayan ibâreler; daima talimatlarda yer alagelmıştır. Mesleğin tabiatı icabı böyle bir yaklaşım ve anlayış gelenektir; lûzumludur. (Tıpkı bütün dünyada polis in uzun boylu olması şartı gibi. Kimilerince *dolaylı ayrımcılık* sayılsa da, pratikte, sırf ilgili mesleğin özelliğiyle kaimdir böyle uygulamalar)).

Çarşı izninde kızların alâkası (Çizim: Yazar)

Ayrıca bu gençler hayatlarını kendileri kazanma noktasına çok yakınlar. Son sınıfların maaşa çıkması için bundan başka bir senecik daha kalmış. (O vakitler sınıf okulu bir yıl sürüyor). Sırf bu gerçeklik dahi onları muhtemel evlilik özlemlerine o nispette yakın kılıyor. Bir kızla “ileri gitme” hatâsı bile en nihayet yakın bir izdivaçla telâfi edilebilir özellikte (amma öğrencilikte evli veya nişanlı olmamak, müracaattan itibaren şartlardan bir tanesi).

Öyleyse bütün bu etkenler sayesinde kızların nezdinde onların üstünlüğü sivil delikanlılara nispetle çok belirgin! İşte rakibin (*Şükrü Tunar*’ın şarkısında geçen terim ile *ağyarın*) onlara kızgınlığını körükleyen sebep (*) de bu.

* Bir yabancı ruhbilim sözlüğünde (Drever, 1967) “kıskaçlık” şöyle bir tarif bulmuş: Bir kişinin diğer bir kişiye karşı, her ikisinin bir üçüncü kişiye alâkasından dolayı nefret duyguları beslemesini içeren ve en yaygın biçimi *cinsel kıskaçlık* şeklinde görülen karmaşık bir duygulanım durumu.

Nitekim şehirde hafta sonlarında askerî öğrencilerle sivil akranları arasında kavgalar oldukça yaygın imiş. Bir sohbette bir esnaf yıllar önce gençlerin karıştığı “çok büyük bir kavgadan” söz ediyor:

—“Ben on yaşındaydım; hatırlarım; astsubay öğrencileri bir kaç hafta izne çıkartılmamışlardı” diyor.

Maçlar Çekişmelere *Tuz Biber* Ekiyor

Kişi ile çevresi arasında geçen karmaşık alışverişlere etkileşim diyoruz. Etkileşim hâlinde kişinin davranışı; tutarlı tavırlar yoluyla içinde bulunduğu duruma sürekli uyarlanır; yani etkileşim, dinamik bir süreçtir, kendine göre bir hayatîyet gösterir.

Okullar arası basketbol, voleybol, masa tenisi ve güreş karşılaşmaları mevcut rekabeti körüklüyor, keskinleştiriyor. Kapalı spor salonundaki karşılaşmalarda sivil akran taraftarlar “*as-ker bun-lar!*” veya “*va-tan, bun-la-ra e-mâ-net-miş!*” [VURGULARIN ALTI ÇİZİLİ] gibi istihzalı tezahüratlar savuruyorlar; hattâ sövgü sözleri içeren melodiler terennüm ediyorlar: “*Ast-su-bay, ast-su-bay; sen kim-sin? Bir ke-re-cik ‘k*y-sam’ gü-ce-nir mi-sin?*” [VURGULARIN ALTI ÇİZİLİ]. İlginçtir. Astsubay öğrencileri onlara kibarca şu makamlı sloganla karşılık veriyorlar:

—“*Biz kül-tür-lü genç-le-riz; kü-für et-me-yiz!*” [VURGULARIN ALTI ÇİZİLİ]

(Bu tezahürat metinleri bilimsel nesnellik adına aynen aktarılmıştır. Böylesi çocuksu hâller ergenler arasında tabîidir. Yoksa o kent fevkalâde vatansever bir yerleşim merkezidir; hattâ bir şehitler diyarı olmakla iftihar eder!).

Türk halkının kollektif belleğinde —*Gustav Jung*’un kavramı— bilhassa futbol maçlarında cinsel kinayeler uyanışa geçer; ifade bulur. *Haldun Taner*’in *Ases* isminde, *Hacettepe* kulûbunde top koşturan centilmen bir Rum futbolcuyu başkahraman ettiği ölümsüz öyküsünde bu tema; yoğun şekilde işlenmiştir. İşte örnek bir pasaj:

“Biraz daha derin düşünülse, kaleci nedir? Kalenin bekçisi. Aktif olmaktan çok pasif bir eleman. Zaman zaman fethedilen, sonra da vicdan azabı krizleri geçiren. Ağlara yaslanıp başını direklere vurup ağlayan. Bu hâliyle iffetini koruyamayan beceriksiz bir bâkireyi hatırlatmaz mı? Oysa, vurucu bir santrafor, ya da acar bir açık, bir gol kralı, futbolcuların en erkek elemanı sayılsa yeri. O, kalenin ebedî avcısıdır. Kaleciyi bir

gâfil anında avlamak için tetiktedir hep. Doksan dakika...” (Haldun Taner, 1969, *Ases* başlıklı öyküsü).

[Bilindiği üzere] bir “çatışma” durumunda, “hasma saldırı arzusu onun üstün olduğu inanişinden” gelir: Birçok lise ve üniversite öğrencisinin sorunlar listesinde aşağılık duygusundan ileri gelen problemler en başta yer alır. Mantık ve psikoloji bakımından kişi, ancak kendisini bir standart ile ölçtüğünde aşağılık duygusuna kapılır. Aşağılık duygusu belirtileri sergileyen kişi genelde utangaç ve çekingen tavırlıdır. Ancak bazen davranış tablosu çekingenlik yerine açık saldırganlık olarak ortaya çıkar (Karn & Weitz, 1955: 281)

(1970’li yılların sonunda, nüfusu çok daha kalabalık bir batı Anadolu şehrinde benzer bir hasmâne tutum Anadolu Lisesi (öncenin Maarif Koleji) öğrencilerine karşı yöneliyordu. Çok imrenilen, hattâ kıskanılan o mektebin bir spor takımı; bir başka okulla maç ederken; seyircinin büyük çoğunluğu ona karşı tezahürat yapardı:

— “Tan-ju Ko-lej! Tan-ju Ko-lej, Tan-ju Kolej Tan-ju!”). [VURGULARIN ALTI ÇİZİLİ]

Asker-Talebe “Ruhıyatı”

Askerde kişi birçok bakımdan silâh arkadaşının eline bakar. Bu nedenle askerî öğrenciler de birbirlerine çok bağlı bir küme oluştururlar. Dayanışma günlük hayatta büyük önem kazanır. Herhangi bir bakımdan bir “yetersizliği” olduğunu sanan veya düşünen bir askerî öğrenci için özdeşim (aynîleşme, identifikasyon) büyük tesellidir. Sivil yatılı okullarda bile (*) benzer bir sosyal dinamikten bahsedilebilir. Öyleyse, üstüne üstlük silâh arkadaşlığı, dayanışmayı tam katmerli hale getirir.

Kişi, diğer kişi veya kümelerin başarıları yoluyla kendi geriliminden kurtulduğunda özdeşim tepkisi ortaya çıkmış demektir. Özdeşim yalnızca çocukluk safhasına inhisar etmez. “Benim kulûbüm”, “benim okulum” vb. anlayışları bu tepkinin sonradan da geçerli olduğunu gösterir (Karn & Weitz 1955:178).

* Nedim Gürsel, Çetin Altan gibi yazarların yarı-otobiyografik romanlarında değindikleri gibi meselâ ünlü Galatasaray Lisesi özelinde de bu dayanışma durumları yaşanır ve mezunların sonraki *lobileşme* ve okulluluk şuuru anlayışını geliştirir. Üst sınıftan görülen eziyet bile bir erginlemedir. Bir geçiş merâsimidir. Astça affedilir; hattâ ast-üst devreleri sonradan birbirlerine daha iyi kenetler!

Askerî öğrencinin bir başka belirgin özelliği kendine güvenin “gurur” basamağına kadar savrulabilmesidir. Bu da (Drever,1967:222) *aşırı güçlü bir benlik duygusu* olarak tanımlanabilir.

Broom & Selznick’in (1956:101-102) *Amerikan Sahil Muhafaza Akademisi* öğrencileri için yaptıkları bir sosyalleşme analizi giderek dünyadaki bütün askerî öğrencilere kolayca ötelenebilir (*extrapolated*):

Birlikte (meselâ üst sınıflarca tartaklanmak gibi) birçok nâhoş tecrübeler sonucu, acemiler, müthiş bir beraberlik hissi kazanırlar. Sınıflar arası dayanışma ise üst sınıf öğrencileriyle gayrı-resmi temaslarla bir kardeşlik duygusu biçiminde daha sonradan gelişir. Acemi çaylağa baskı yapan üst sınıf mensubu, sonradan iyi adam olduğunu ispat için genellikle müteakip ziyaretlerinde mağdura bazı izahatlar yapar; öğütler verir. **[Türk askerî argo—jargon bağlamındaki “günah çıkartmak” mukabili]** Böylece bütün okulu kapsayan bir “biz” duygusu yeşerir. Ortak çıkarlar ve ortak kader bilinci de birleştirici bir güç olarak ortama katkı yapar.

Anılan yazarların vurguladığı gibi kendine saygı da özdeşimle beslenir; bir askerî öğrenci kıdemsiz olabilir ama askerî öğrenciliğin saygınlığı yüksektir; bu üstünlük duygusu, çoğu genç için nazik bir konu teşkil eden kızlarla ilgilenme noktasında da doğrudan işin içine girer.

Öyleyse bir askerî öğrenci dışarıdan birisiyle/ bir “ötekiyle” dalaşırsa, silâh arkadaşı onu kolay kolay yalnız bırakamaz.

{Benzer şekilde siviller de resmî elbiseli bireyin bir yanlısını o elbiseyi taşıyan herkese kolayca teşmil edebilirler. Zaten bu yüzdendir ki genelde bütün silâhlı teşekküllerde disiplin (zapt-ü rapt) son derece önemlidir. Hele askerlikte disiplin gevşemesi; bir noktadan sonra *başbozuk Yeniçerilerin* kazan kaldırması, esnafa zorbaca davranması vb. gibi (1826’da II. Mahmud’un gerçekleştireceği *Vaka-i Hayriye* oluşumuna kadar varacak) tarihsel ibretleri bile akıllara getirebilir. Bütün garnizonlarda (asker bulunduran şehir mekânlarında) inzibatî denetimler vazgeçilmez bir önem arz eder (İnzibat= askerin kendi polisi)).

Yeni Kurmay-Komutan

Okul tarihinde ilk kurmay albayın vazifeye gelişi 1991 tarihli söylenti ile aynı zamana rastlıyor. Askerlikte disiplinle beraber mutlak itaat fevkalâde önemli bir kavramdır ve ordunun en seçkin subayları (ve bir kısmı geleceğin generalleri) kurmaylar, bu kavramları hayata geçirmekte özellikle titiz, kararlı ve ödün vermez liderlerdir. Osmanlı’nın *erkân-ı harp mümtaz zâbitlerinin* bugünkü izdüşümüdürler.

Önceden belli aralıklarla vuku bulan sokak kavgaları okulun ilk kurmay komutanının hemen dikkatini çekiyor. Kendisi meseleye hiç *idare-i maslahatçı* bir gözle bakmıyor (*). Mesele vahim! Bu konuda bütün öğrencileri ikaz ediyor. Artık şehirde bir kavgaya karışan öğrenciler ağır hemen ceza alıyorlar; ısrar edenlerin âkıbeti okuldan ayrılmaya kadar gidebiliyor. Sırf kavgalara mahal vermemek üzere çok sayıda subay hafta sonları sivil kıyafetle şehirde devriye gezmeye başlıyor.

Bir pazar sabahı bir subay izne çıkan bir öğrenci kâfilesine hâl hatır soruyor. Bu arada onlara “sakın ha bir kavgaya karışmamayı” tekraren tembih ediyor. Öğrenciler koro hâlinde cevap veriyorlar:

—“Komutanım, bize sataşan birileri çıkmaz ise...” Subay onların lâfını bölüyor:

—“ Şart edatı yok! ‘Şu olmazsa, bu olmasa’ değil! Kat’i surette dalaşma yok! İşte o kadar!”

Öğrenciler bundan böyle kendilerine ilişen olursa onları ancak yönetime şikâyet edebileceklerini, asla bir külhanbeyi misâli kavgaya tutuşamayacaklarını, kavganın bir ilkellik olduğunu, kısa zamanda idrak ediyorlar (Belki içselleştirmeseler dahi, doğrusu, bunu belli etmiyorlar). Artık herhangi bir vukuata bir şekilde mahal vermeyecek surette usturuplu, kıvrak, becerikli, ihtiyatlı bir çarşı izni davranım örüntüsünü (**) ediniyorlar.

Eskiden birkaç kişi arasında çokça patlak verdiği söylenen ve zaman zaman daha kalabalık sayıları içerecek biçimde genişleyebilen sivillerle çarşı pazarda dövüşe tutuşma sorunsalı; nihayet gözlenmez oluyor. İlk kurmay okul komutanı, iki yıl sonra görevi bir ikinci kurmay komutana devrediyor. Kavgalar meselesi sözlük anlamıyla *eradike* oluyor (kökü kazınıyor).

Bu semerenin alınışında ilk cezaların katılığı, ibret verici ağırlığı galiba yadsınamaz; ancak belli ki bunlar kaçınılmaz olmuştur. Son kertede okuldan atılmak, hiçbirinin göze alamayacağı bir senaryo. Bütün fiziksel ve zihinsel üstünlüklerine rağmen bu çocuklar, bayağı

* Belirtmekte beis yoktur ki; geçmişte başka şehirlerde başka askerî eğitim kurumlarında bazı subayların bu soruna sadece “*dövünüz, dövülmeyiniz!*” anlayışı içinde yaklaşık misillemelere göz yumdukları, hattâ zımnen destek sergiledikleri bir realitedir.

** Kişilerin belli durumlarda belli biçimde davranmalarını sağlayan tutarlı duruşları olsa da; şartlara göre farklı olmayı bilirler. Böylece, davranışlarını, ortamın gereklerine göre ayarlamayı, icabında belli durumlardan kaçınmayı pekâlâ başarırlar (Atkinson 1987:452).

mütevazı sosyo-ekonomik toplum katmanlarından (*) gelmişlerdir. O denli ki, anılan kurmay komutandan bir önceki sınıf-subayı (*pür* piyade) okul komutanı; toplantılarda, (öğretmenler not verirken biraz yufka yürekli olsunlar diye) defâatle şu sözü sarf edermiş: —“Burası bir anlamda yetiştirme yurdu ve biz, biz fakir halkın umuduyuz!”

Sonuç

Karşı cinsle ilişkiler konusunda ergen mantalitesi yetişkin görüşüne nazaran hamdır, olgunluktan uzaktır. Bu yüzden ergenler arasında bireysel rekabet, kendi grubuyla özdeşim kurma yoluyla toplu sürtüşmelere götürecek seviyelere tırmanabilir. Bir Orta Anadolu şehrinde bir yatılı okulun öğrencileri bu halleri yıllar yılı yaşamışlar. 1990’ların başında, yeni kurmay yöneticinin ön ayak olmasıyla bu olumsuz gelenek söndürülüyor. Ergen kafasında sırf *hedonist* (hazcı) bir anlayışla kendilerine gûya “*düşman*” bir okul, zümre, topluluk bulma gibi bir *eğ̈inim* (*temptation/ Versuchung*) pek kolayca filizlenebilir. Sivil ve askerî okul yöneticileri bu gibi konularda bilgili ve ilgili olursa, muhtemel olayların önü alınmış olur.

* Eğitim sosyolojisi konuları ele alınırken en önemli kalemlerinden bir tanesi, hangi tip okulun, toplumun hangi tip kesiminden taban bulduğu sorusudur. Eğitim sosyoloğu *Mahmut Tezcan* hocaya (1985: 146) bu noktada kulak verelim: [*Ekonomik bakımdan*] alt sınıfların kısa yoldan hayata atılmak ve bir meslek sahibi olmak kaygısı, çocuklarını belli okullara yöneltir. Gerçekten sanat enstitüleri, öğretmen okulları, tarım, ticaret, *astsubay* okulları vs. gibi meslek okullarına gelenler genellikle çiftçi, işçi ve dar gelirli vatandaş çocuklarıdır. Yeter sayıda bilimsel araştırmalar olmamakla birlikte gözlemlerimiz, bu hususu doğrular.

Dış üniformada sol göğüs kapağına denk gelen okul brövesi

Okulun mimarî yapılanması

O günlerde bir öğrenci dahilî kıyafetiyle
("süslü" üniforma haricî olandır)

1986 Mezuniyet Yüzüğü

KAYNAKÇA

- ATKINSON, Rita L. et al (1987). *Introduction to Psychology* , Harcourt Brace Jovanovich Publishers, San Diego, Calif.
- BASSIS, Michael S. Et al (1982). *Social Problems*, Harcourt Brace Jovanovich Publishers, San Diego, Calif.
- BROOM, Leonard & SELZNICK, Philip (1956). *Sociology, a Text with Adapted Readings*, Row, Peterson & Company, Evanston, Illionis.
- DREVER, James (1967). *A Dictionary of Psychology*, Penguin Books, Baltimore- Maryland.
- HALDUN, Taner (1969, yeniden: Şubat 2016). *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü* ["Ases" dahil altı öykü ihtiva eder], Yapı-Kredi Yayınları, İstanbul.
- HORTON, Paul B. & HUNT, Chester L. (1976). *Sociology*, fourth edition, Mc Graw-Hill, Kogakusha, Tokyo.
- KARN, Harry W. & WEITZ, Joseph (1955) *An Introduction to Psychology*, John Wiley & Sons, Inc., New York.

TEZCAN, Mahmut (1985). *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No : 150, Ankara.

YALÇIN, Osman (Kış 2015). “Türk Hava Kuvvetleri Tarihinde Hava Okulu & Harp Okuluna Geçiş Süreci”, *Akademik Bakış*, Cilt 9, Sayı 17, Calal-Abad, Kırgızistan, ss. 229-260.

SON-NOT:

Anılan söylenti; âdetâ bir *kendi kendisini gerçekleyen kehanet (self-fulfilling prophecy)* misâli, fakat sadece kısmen, gerçek olacaktır. Altı yıl sonra o okul o kentten taşınarak Marmara bölgesinde benzer statüde bir diğer askerî okula katılacaktır (*); ancak boşalttığı tesis ve binalara, belde halkının öngördüğü bir acemi birliği değil, (usta erlerden ve komutanlarından oluşan) tipik bir kıt’a yerleşecektir.

Yazının ilk hâli **18-20 Eylül 1996’da Boğaziçi Üniversitesi’ndeki Dokuzuncu Ulusal Psikoloji Kongresi’nde**, İngilizce dilinden bir poster bildiri olarak yer almıştır.

Bir üst eğitim kurumlarından Piyade Astsubay Sınıf Okulu’nun 1994 mezuniyet yüzüğü (taratan: Yazar)

* Burada “katılmak” askerî tâbiri, bir birlik veya kurumun başka bir birlik veya kurum ile birleşerek onun bünyesinde massedilmesi/soğurulmasıdır; zamanında İzmir’deki *Hava Lisesi*’nin, Bursa’daki (karacı) *Işıklar Askerî Lisesi*’ne *katılması* örneğindeki gibi. (Subay çocuğu olmak hasebiyle ilgilendiğimiz haberlerden idi). s.ç.

O. Yalçın makalesinde (2014: 244) teferruata girer: *İzmir-Güzelyalı’daki Hava Lisesinde okuyanların* [daha talebelikte havacılığın yüksek seviyedeki sağlık şartlarını yitirmeleri yüzünden] *Hava Lisesi 1974 yılında Işıklar Askerî Lisesi bünyesine katılmıştır. Keza bu kapsamda havacı 18 adet öğretmen-subay, Hava Kuvvetleri Komutanlığı’ndan Kara Kuvvetleri Komutanlığı’na geçmiştir.*

Uyuşturucuyu ilk kez teminde arkadaş ve yakın çevre öne çıkıyor

Uyuşturucu suçlarının arkasında yatan nedenler ve risk faktörlerinin belirlenmesi amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığınca 2018 yılında "Narkolog Projesi" hayata geçirildi

NARKOLOG PROJESİ

Proje kapsamında uyuşturucu suçları nedeniyle işlem yapılan kişilere tamamen gönüllülük esasına göre uygulanmak üzere 65 soruluk anket hazırlandı

Anket, 2019'da uyuşturucu suçları yüzünden işlem yapılan

200 BİN 183
ŞÜPHELİDEN

20 BİN 247'SİNE
UYGULANDI

Katılımcıların

%94,2'si
ERKEK

%5,8'i
KADIN

ÇALIŞMANIN SONUÇLARI

UYUŞTURUCUYA BAŞLAMA YAŞI

20,8

EN RİSKLİ DÖNEM

15-24 YAŞ GRUBU

(%71,3)

UYUŞTURUCU İLK NASIL TEMİN EDİLİYOR?

%74,4

%24,4

UYUŞTURUCUYU KENDİ EVİNDE KULLANANLAR İLK SIRADA

ARKADAŞ, YAKIN ÇEVRE

PARAYLA SATIN ALDIM

TANIMADIĞIM BİRİ

%1,2

KENDİ EVİNDE
%45,9

METRUK BİNALARDA
%25,3

ARABADA
%12,4

ARKADAŞININ EVİNDE
%6,4

PARKTA
%5,1

UYUŞTURUCU MADDEYİ KULLANIM SIKLIĞI

HAFTADA BİR KEZ
%22

BİRDEN FAZLA
%20,1

GÜNDE BİR KEZ
%16,5

BİRDEN FAZLA
%12,2

AYDA BİR KEZ
%11,8

BİRDEN FAZLA
%7,8

6 AYDA BİR KEZ
%9,6

26.06.2020

AA
ANADOLU AJANSI
YÖNETİM KURULU

<https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19200>

Dünya insanlık suçu işkencenin önüne geçemedi

İnsan hakları ve insanlık onuru uluslararası anlaşmalarla teminat altına alınmaya çalışılsa da dünya genelinde özellikle savaş ve iç çatışma ortamlarında insanlık dışı bir cezalandırma ve yıldırma aracı olan işkencenin önüne geçilemiyor

İŞKENCE

Utanç kaynağı insanlık suçu

"İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme"si, BM tarafından 1984'te kabul edildi ve 26 Haziran 1987'de yürürlüğe girdi

BM Genel Kurulu, 1997'de, 26 Haziran'ı "İşkence Mağdurlarıyla Uluslararası Dayanışma Günü" ilan etti

İsrail cezaevlerindeki Filistinlilerin %95'i işkence görüyor

Filistin makamlarının verilerine göre, İsrail cezaevlerinde 5 bini aşkın Filistinli tutuklu bulunuyor

Suriye'de 2011'den bu yana 14 bin 388 kişi işkence sonucu öldü (177'si çocuk 63'ü kadın)

Libya ordusunun Hafter milislerinden kurtardığı Terhune ve çevresinde 11 toplu mezar tespit edildi

ARAKANLI MÜSLÜMANLARA ETNİK TEMİZLİK

BM ve uluslararası insan hakları örgütlerinin "etnik temizlik" ya da "soykırım" olarak adlandırdığı, Arakanlı Müslümanlara yönelik şiddet raporlarına yansıyan sistematik insan hakları ihlallerinin başında geliyor

BAE'NİN YEMEN'DEKİ GİZLİ GÖZALTİ MERKEZLERİ

BM heyeti tarafından Eylül 2019'da açıklanan raporda, Suudi Arabistan ve BAE'nin Yemen'de "muhtemelen savaş suçu işlediği" ve "uluslararası hukuku" ihlal ettiği belirtildi

Yemen'de Husiler de dahil çatışan tarafların "gizli gözaltı merkezleri" kurduğu, BAE'nin özellikle ülkenin güneyinde bu tür faaliyetlerde bulunduğunu aktardı

CAMMU KEŞMİR'DE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

Cammu Keşmir Sivil Toplum Koalisyonunun (JCCS), Nisan 2019'daki raporuna göre, son 10 yıl içinde 293 sivil ve 119 silahlı direnişçinin Hint güvenlik güçleri tarafından işkenceye uğradığı 432 vaka tespit edildi

26.06.2020

<https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19199>

İlklerin uçağı Hürkuş, sivil ve askeri ihtiyaçları karşılacak

Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ)
tarafından özgün olarak geliştirilen ilk uçak olan
ve ilk Türk sivil imalatı olarak sertifikalandırılan
Hürkuş, sınıfına göre üstün özelliklerle sivil ve
askeri ihtiyaçları karşılayacak

ÖNEMLİ DÖNÜM NOKTALARI

- 2006**
Hürkuş-A sözleşmesinin imzalanması
- 2012**
Hürkuş-A Roll - Out
EASE DOA (Desing Organization Approval) belgesi alınması
- 2013**
Hürkuş-A ilk uçuş
15 Hürkuş-B uçağı için sözleşme
- 2016**
EASA ve SHGM'den Tip Sertifikası alınarak uçağın emniyetinin ispatlanması
- 2017**
Hürkuş-C Demo Faz 1
- 2018**
Hürkuş-C Demo Faz 2
Hürkuş-B İlk Uçuş

DİĞER EĞİTİM UÇAKLARINDAN FARKLARI NELERDİR?

Uçakta oksijen
üretim sistemi,
OBOGS

Anti-g
sistemi

Martin-Baker MK
T16N O/O fırlatma
sandalyesi

Gelişmiş **aviyonik**
sistemler ve simule
silah kabiliyetleri

Kuş çarpmalarına
karşı **güçlendirilmiş
kanopi**

Ergonomik kokpit
Gelişmiş **aviyonik**
sistemler ve simule
silah kabiliyetleri

Arka kokpitte
yüksek görüş açısı

Kabin
basınçlandırma
sistemi

Kokpit
iklimlendirme
sistemi

Elektronik Güç Yönetim
Ünitesine sahip **1.600
shp PT6A-68T Pratt &
Whitney** Canada
turboprop motor

**Hands On
Throttle and
Stick (HOTAS)**
Pilotun, levye ve
gaz kolundan
uçağın tüm temel
işlevlerini kontrol
edebilmesi)

Askeri eğitim
uçaklarına özgü
yüksek **şok
dayanımlı iniş
takımları**

5 palli
alüminyum
**Hartzell
HC-B5MA-3**
pervane

30 saniye **ters uçuş** kabiliyeti

KAÇ ADET ÜRETİLDİ?

2 ADET
HÜRKUŞ-A

1 ADET
HÜRKUŞ-C

15 ADET
HÜRKUŞ-B

5 adet uçuş testlerinde

24.06.2020

<https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19174>

"Güvenli Turizm Sertifikasyonu" müşteriyi belgeli tesis aramaya yönlendirecek

Türkiye'de, yeni tip koronavirüs tedbirleri kapsamında hayata geçirilen Sağlıkli Turizm Belgelendirme Programı ile "Güvenli Turizm Sertifikasyonu" alan tesis sayısı her geçen gün artıyor

Tesislerde denetleme aylık şekilde ve bir günde tamamlanacak şekilde, uzaktan değil yerinde yapılıyor

Otellerde rutin denetimlere ek yapılan "gizli müşteri" denetimleri de ayrıca raporlanıyor

Tesisleri, bağımsız kuruluşlar denetliyor

BELGE ALABİLMEK İÇİN GEREKLİ KRİTER SAYISI

OTELLER

132

Denetim sonucu verilecek belgelendirme dokümanında kare kod bulunacak

Kare Kod herkese açık olacak ve okutulduğunda denetime ilişkin detaylara ulaşılacak

Otel içerisinde acil durumlarda izolasyon alanları ve odaları oluşturulacak

Otellerde termal kameralarla ziyaretçilerin vücut sıcaklığı kontrolleri gerçekleştirilecek

YEME İÇME TESİSLERİ

120

Oteller sertifikasyon için sosyal mesafe planı hazırlayacak

Otel çalışanlarına günde iki defa vücut ısı ölçümü yapılacaktır

Otellerde, acil durumlar ile hasta, semptomlu ve şüpheli vaka tespit edilmesi halinde ulaşılacak kişi ve kurumlar belirlenecek

Masalar arasında en az 1,5 metre, sandalyeler arasında ise 60 santimetre mesafe bırakılacaktır

Sertifikasyon için, havuz suyundaki klor seviyesinin açık havuzlarda 1-3 ppm, kapalı havuzlarda ise 1-1,5 değerlerinde tutulması istenecek

TUR VE TRANSFER ARAÇLARI

44

Açık büfede yemekleri görevliler servis edecek

Havuz ve plaj çevresindeki tuvaletler, duş ve soyunma kabinleri sık sık temizlenecek ve dezenfekte edilecek

26.06.2020

<https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19196>

IMF küresel büyüme tahminini düşürdü

Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nu güncelleyen Uluslararası Para Fonu (IMF), daha önce yüzde 3 küçülmesi beklenen küresel ekonominin bu yıl yüzde 4,9 daralacağını öngördü

25.06.2020

<https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/19187>

Conway düğümü: Lisa Piccirillo adlı bir öğrenci, 50 yıldır çözülemeyen matematik problemini çözdü

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53201726>

Lisa Piccirillo, Conway Düğümü problemini ele aldığında Teksas Üniversitesi'nde doktora öğrenimi görüyordu.

Kendisi de bir matematikçi olan üniversitedeki profesörü Cameron Gordon ile konuşurken, gayet rahat bir şekilde hesaplamalarından bahsetti.

Piccirillo bilim haberleri sitesi Quanta'ya yaptığı açıklamada "Birden 'Neden daha çok heyecan duymuyorsun' diye bağırmaya başladı. Çılgına dönmüştü" dedi.

Conway Düğümü problemi, 1970'te İngiliz matematikçi John Horton Conway tarafından gündeme getirilmişti, ancak Piccirillo problemi ilk olarak 2018'de katıldığı bir seminerde duydu.

Piccirillo'nun çalışması, geçtiğimiz aylarda Annals of Mathematics adlı bir bilim dergisinde yayımlandı ve problemi çözmesinin ardından Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nde (MIT) öğretim üyeliği görevine getirildi.

Universidad Aut3noma de Madrid'de (UAM) araştırmacılık yapan ve İspanya Matematik Bilimleri Enstitüsü'nün bir üyesi olan Javier Aramayona "Conway Düşümü problemi çok uzun süredir çözölemedi ve çok sayıda parlak matematikçi, bu problemi ele alıp, çözmeyi başaramadı" dedi.

Bir matematik düşümü nedir?

Matematik düşümleri, matematiğin topoloji adı verilen çok belirli bir alanının konusu.

Temel olarak, topoloji çalışmaları, nesnelerin kırılmadan deforme olduklarında, büköldüklerinde ve gerildiklerinde nasıl davrandıklarını inceleniyor.Düşüm teorisi de topolojinin bir kolu.

Gerçek yaşamdan örnekler vermek gerekirse, bir matematik düşümünün uçları birleşiyor. En basit düşümse halka şeklinde ve çözölemiyor.

Ancak düşüm, kendi üzerinden geçtiği yerler çoğaldıkça daha da karmaşıklışıyor.

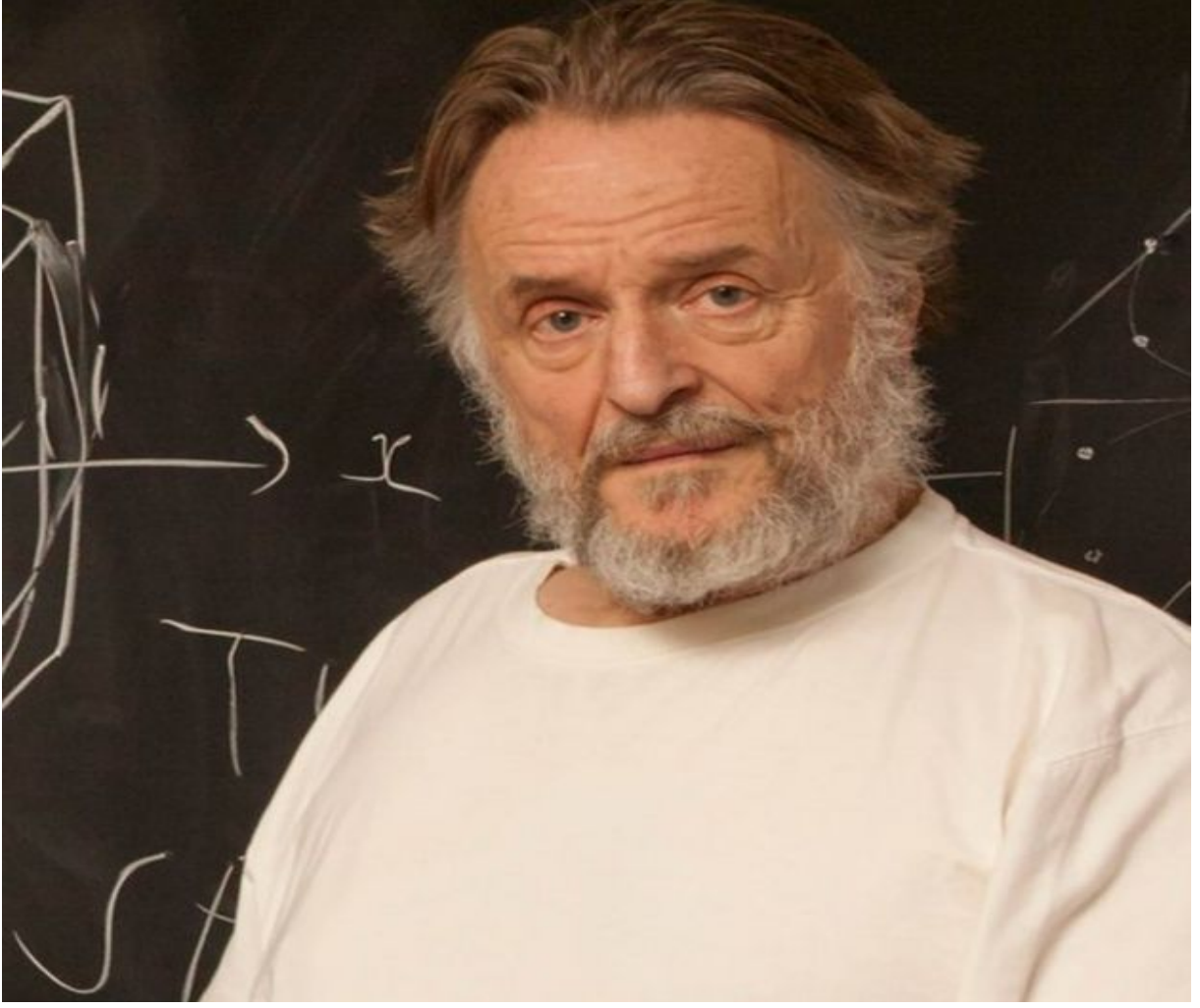
Seville Üniversitesi Matematik Enstitüsü'nden Marithania Silvero "Sezgisel fikir, bir ipi hayal etmek. Düşüm teorisi bu ip üzerindeki deformasyonlar üzerine çalışır. Bir başka deyişle, bu ipi nasıl eğebileceğimize, büköbileceğimize, katlayabileceğimize, gerebileceğimize bakarız. Ama bu ipi kesemeyiz. Bu yasaktır" diye anlatıyor.

Topolojinin bilimin bazı alanlarında önemli uygulamaları var ve bilim insanları tarafından ekonomi piyasalarının davranışları ve DNA moleküllerinin şekilleri gibi çok farklı konularda kullanıldı.

Conway'in düşümü

Düşüm probleminin ardındaki isim, John Horton Conway, Nisan ayında, 82 yaşındayken Covid-19'dan öldü.

Liverpool doğumlu akademisyen, Cambridge ve Princeton gibi prestijli üniversitelerde çalışmış, üretken, etkili ve karizmatik bir matematikçiydi.

Biyografisini yazan Siobhan Roberts'a göre "'Arşimet, Mick Jagger, Salvador Dali ve Richard Feynman'ın tek bir insanda birleşmiş hali" diye tanımlanıyordu.

Peki bir doktora öğrencisi, Conway'ın ünlü problemini nasıl bu kadar çabuk çözebildi?

Piccirillo, 11 farklı geçişi ve bükümü olan Conway Düğümü problemine, üzerinde çalışması biraz daha az karmaşık olan ve "kardeş düğüm" diye bilinen benzer bir versiyonunu yaparak yaklaştı.

Bu düğüm üzerinde çalışıp, çözdükten sonra, bulgularını Conway'ın düğümü üzerinde uyguladı.

Quanta'ya konuşan Piccirillo, "Gündüz üzerinde çalışmadım, çünkü gerçek matematik olarak görmüyordum. Daha çok bir ev ödevim gibi bakıyordum ve ben de eve gidip, ödevimi yaptım" dedi.

ABD'nin en kırsal eyaleti Maine'de dünyaya gelen Piccirillo, Boston College'ta matematik eğitimi gördü.

2013'te üniversite öğrencisiyken, Ulusal Bilim Vakfı'ndan daha ileri düzeyde eğitim alabilmek için bir burs kazandı.

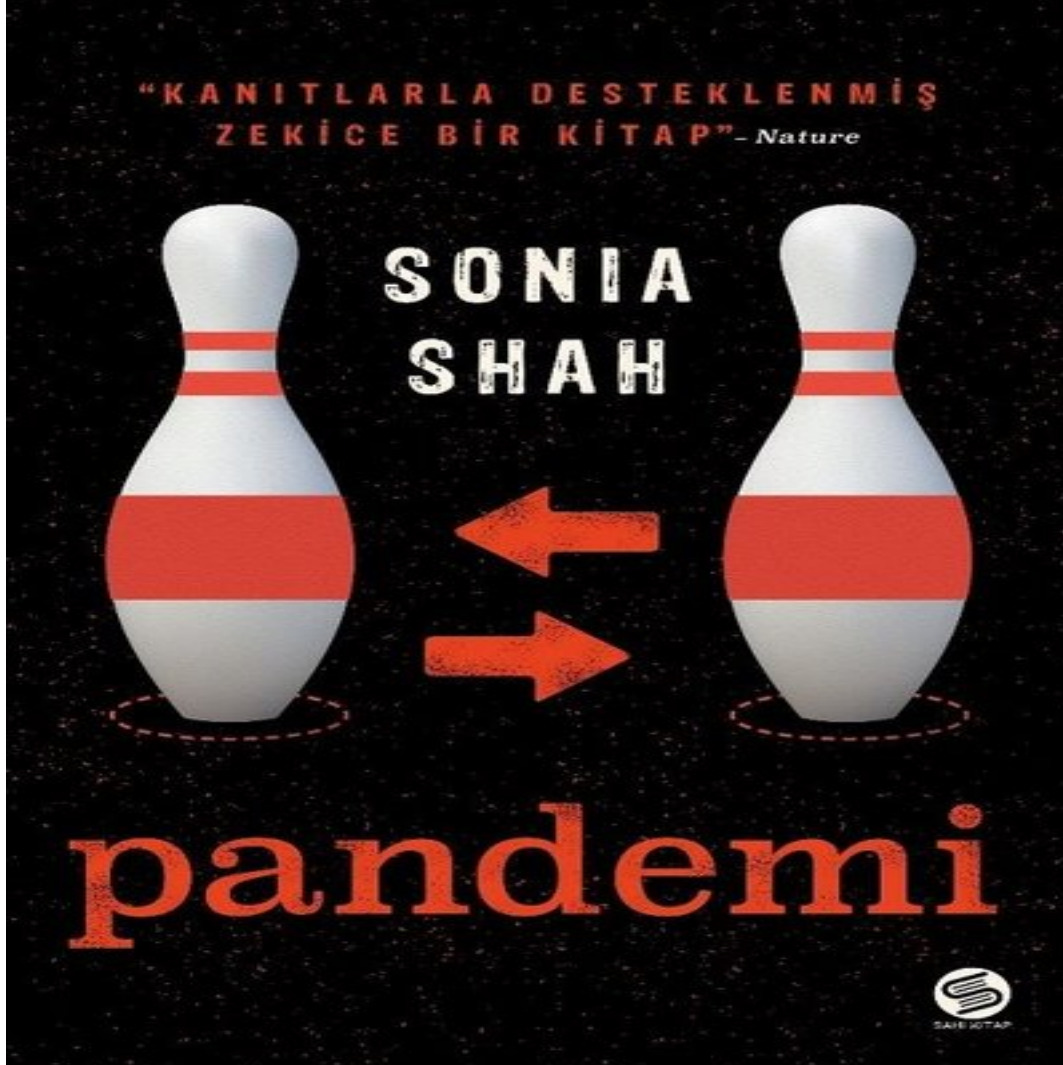
Piccirillo'nun profesörlerinden Elisenda Grigbsy, Boston College gazetesine yaptığı açıklamada "Başladığında, düğüm teorisinde ve doğrusal cebirin ötesinde bir eğitimi yoktu" dedi.

"Ama bir hafta içinde çok sayıda doktora öğrencisinin zorlandığı denklemlerde başarılıydı."

Piccirillo'nun Conway'in düğümünü başarıyla "çözmesi" bir cinsiyet eşitsizliğinin bulunduğu matematik alanında, daha çok kadının çalışmasına ilham verebilir.

ABD Çalışma Bakanlığı'nın verilerine göre, ülkede "matematik ve bilgisayar alanlarında çalışanların" sadece yüzde 26'sı kadın.

Kitap Tavsiyesi

SARS'ı hatırlıyor musunuz? Ya kuş gribini? Ebolayı, kolerayı? Her seferinde panikledik ama salgın dinince bulaşıcı hastalıkları görmezden gelme haline geri döndük.

Şimdiyse her şey için çok geç.Hastalık aramızda.Dehşete mi kapılacağız, yoksa bu konuda bir şeyler yapmayı mı deneyeceğiz?

COVID-19'un yayılmasından yıllar önce epidemiyologlar, her yıl inceledikleri virüslerden birinin küresel bir pandemiye yol açacağını öngörüyorlardı.

Pandemi: Koleradan Koronavirüslere Dünyayı Sarsan Virüsler kitabında Sonia Shah, önce tarihin derinliklerine iniyor, sonra Çin'deki hayvan pazarlarına gidiyor ve bizlere SARS'tan Ebola'ya, koleradan koronavirüslere bir virüs tarihçesi sunuyor.

Los Angeles Times Kitap Ödülü Finalisti

New York Public Library Helen Bernstein Kitap Ödülü

“Pandemi, bu noktaya nasıl geldiğimizi ve bizi bekleyen diğer tehlikeleri harika bir şekilde anlatıyor.” Economist